

MAGFIZIKA VIZSGA FIZIKUS MESTERSZAKOS HALLGATÓKNAK

2012. január 4.

Első rész.

KÉRDÉSEK (egyenként 3 pont)

1. a) Melyek a radioaktív családok? Melyek e családok leghosszabb felezési idejű izotópja és ezeknek mekkora a felezési ideje? b) Ismertesse a radiokarbon kormeghatározás lényegét, valamint a felmerülő nehézségeket! c) Mi az AMS technika?
2. Sorolja fel a mágikus számokat! Jelöljön meg legalább 3 kétszer mágikus magot! Mi a párenergia és az milyen nagyságrendű?
3. Ismertesse az atommagok töltéssűrűségének meghatározására elvégzett nagyenergiájú elektron-szórás kísérletek lényegét! Írja fel az atommagok töltés-eloszlásának kísérletekkel összhangban lévő Saxon-Woods alakját!
4. Milyen paraméterek jellemzik az atommagok gerjesztett állapotait? Hogyan változik a nyók száma a gerjesztési energiával? Mit jelent a nyósűrűség-paraméter?
5. a) Mi az izospin? Mi a spin és az izospin kapcsolata? b) Mekkora a ^{74}Ge ($Z=32$) alapállapotának spinje, paritása, izospinje és annak 3. komponense?
6. Mi a g-faktor definíciója? Mekkora a mágneses momentuma (magnetonban kifejezve) annak a magállapotnak, amelynek g faktora 1.5 és spinje $3/2 \hbar$?
7. Mi a spektroszkópiai kvadrupólmomentum definíciója? Mit jelent a prolate és oblate alak? Hol helyezkednek el a nagy kvadrupólmomentummal rendelkező, erősen deformált atommagok a magtáblázaton?
8. Mi a Fermi-Kurie egyenes? Mi jellemzi a Fermi- és mi a Gamow-Teller átmeneteket?

9. Vázolja a paritásváltás jelenségét megmutató kísérlet elvi elrendezését! Ismertesse, hogy a kísérlet eredménye hogyan támasztja alá a paritásváltás tényét?

10. Milyen magreakciókra vonatkozik az $1/v$ -s törvény? Milyen elvekből következik ez a törvény? Mondjon olyan példákat, ahol e a törvény következményeinek nagy jelentősége van!

11. Mi jellemzi a direkt magreakciókat? Ismertesse annak a kísérleti jeleit, hogy direkt atommag-reakciók következtek bel!

12. Ismertesse a maghasadás legfontosabb kísérleti vonatkozásait! Mi a spontán hasadás és az indukált hasadás közötti különbség?

FELADATOK (egyenként 7 pont)

1. $A=165$ tömegszámú, $\rho=6 \text{ g/cm}^3$ sűrűségű anyagból $0,1 \text{ mm}$ vastag céltárgyat készítettünk. Ezt $10 \mu\text{A}$ áramú α^{++} részecskével bombázzuk. $A \sigma=5 \text{ barn}$ hatáskeresztmetszettel végbemenő reakció során 1 óra felezési idejű izotóp keletkezik a céltárgyban. Mekkora lesz a 10 perc besugárzás után fél órában a magára hagyott céltárgy aktivitása?

2. Mekkora a belső kvadrupólmomentuma egy $1,3$ lapultségű ($Z=R \times 1,3$), szivar alakú ($X=Y=R$), 5 fm legnagyobb tengelyű, 67 -es rendszámú holmium atommagnak tömör ellipszoid közelítésben? Mekkora a mag legnagyobb spektroszkópiai (mérhető) kvadrupólmomentuma, ha az a $J=5/2$ állapotban van?

Kidolgozási idő 50 perc. Semmilyen segédszköz nem használható. — A szóbeli vizsgák időpontjait kiírtuk az ETR-ben, azokra jelentkezni kell.

A válaszokat indokolja, illetve számításokkal támassa alá!

1. A nukleon-nukleon kölcsönhatás ismeretében mutassa meg, hogy: a) miért nem létezik kötött két-neutron és két-proton rendszer; b) miért nem létezik kötött szingulett proton-neutron rendszer; c) a deuteron mérhető tulajdonságai milyen tagok felleptét teszik szükségessé a kölcsönhatásban, és miért; d) és mindezek alapján, mi a deuteron kvantumállapota (hullámfüggvénye), és a nukleon-nukleon kölcsönhatás általános alakja! (10 pont)
2. Ismertesse a héjmodell lényegesebb elemeit! Mi a modell kiindulópontja; miért nem jó a kiinduló modell, és hogyan kell azt kibővíteni; mi határozza meg a héjak sorrendjét? Írja fel a ^{56}Fe atommag (26 proton, 30 neutron) héjmodell-konfigurációját! (10 pont)
3. Az atommagok Fermi-gázmodellje alapján értelmezze a Weizsäcker-formulában szereplő egyes tagokat (nem kell teljes részletességgel végigszámolni, csak jelezni, hogy milyen kiindulópontokból hova jutunk, és mik a főbb lépések)! (10 pont)
4. Határozza meg az A tömegszámhoz tartozó legmélyebben kötött izotóp körülbelüli proton- és neutronszámát! (3 pont)
5. Egy 10 MeV energiájú, nulla impulzusmomentumú nukleon 1 fermi sugarú, végtelen nagy taszító potenciálon szóródik. Mekkora a szórt hullámfüggvény fázistolása? (3 pont)
6. Egy atommag a $J^\pi = (3/2)^+$ állapotából milyen állapotokba juthat mágneses kvadrupólátmenet révén? (3 pont)
7. Mi a $^3\text{F}_2$ kétnukleon-állapot spinje, paritása és izospinje? A $p+p$, $n+n$, illetve $p+n$ szórások közül melyekben jöhet létre ilyen állapot, és miért? (3 pont)
8. Számolja ki az atommagok sűrűségét! Hogyan változik a sűrűség a tömegszámmal? (3 pont)
9. Az A tömegszámú atommag E_b alacsony energiájú gerjesztett állapotából fotonkibocsátás révén az E_a energiájú alapállapotba megy át. Mekkora a kibocsátott foton frekvenciája? (3 pont)
10. Milyen multipólusok adnak járulékot a $J^\pi=2^+ \rightarrow 3^+$ elektromágneses átmenet során? (3 pont)